Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Київський авіаційний інститут»,
доктору економічних наук, професору
кафедри світового господарства та
міжнародних економічних відносин
Наталії ГРУЩИНСЬКІЙ

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора, професора кафедри маркетингу, менеджменту та комерції ВНЗ «Національна академія управління» КОСТИНЕЦЬ Юлії Володимирівни на дисертаційну роботу МИРОНЧЕНКА Дмитра Володимировича на тему «Вплив глобальних кіберзагроз на міжнародну конкурентоспроможність і економічну безпеку країн», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Актуальність теми дисертаційної роботи

Тема дисертаційної роботи є актуальною, оскільки відповідає ключовим трансформаціям сучасних міжнародних економічних відносин та відображає важливі напрями їх подальшого розвитку.

По-перше, актуальність дослідження зумовлена глобальною цифровою трансформацією міжнародних економічних відносин. Поширення хмарних сервісів, цифрових платформ, транскордонної електронної торгівлі та складних глобальних ланцюгів створення вартості посилює залежність економік від стабільності цифрової інфраструктури. За таких умов кіберінциденти вже не обмежуються технічними збоями окремих систем, а можуть спричиняти істотні економічні наслідки для фінансового сектору, логістики, критичної інфраструктури, державних цифрових сервісів і міжнародних ділових зв’язків. Вони впливають на витрати бізнесу, страхові ризики, виконання контрактних зобов’язань та рівень довіри між міжнародними партнерами. Тому традиційні підходи до економічної безпеки потребують доповнення цифровим і довірчим вимірами конкурентоспроможності.

По-друге, особливого значення ця проблематика набуває для України, економіка якої функціонує в умовах тривалого кібертиску та збройної агресії. У таких обставинах кіберстійкість енергетики, зв’язку, фінансової системи, державних реєстрів і транспортно-логістичної інфраструктури є не лише технічним завданням, а й важливою передумовою економічного суверенітету,

безперервності господарських процесів та збереження зовнішньоекономічних зв'язків держави.

По-третє, тема дослідження є важливою в контексті європейської інтеграції України та поступового наближення національного регулювання до європейських стандартів. Узгодження підходів у сфері кібербезпеки, захисту даних, управління цифровими ризиками та використання штучного інтелекту з положеннями NIS2, GDPR і AI Act має практичне значення для доступу українських компаній до європейських ринків, підвищення довіри міжнародних партнерів і зміцнення конкурентних позицій держави.

Це дає підстави вважати обрану Мироненком Д.В. тему дослідження актуальною та такою, що має вагоме теоретичне і практичне значення для формування державної політики кібербезпеки та економічної стійкості України.

Значимість проведеного дослідження підтверджується його зв'язком із науково-дослідними роботами Національного університету «Київський авіаційний інститут», а саме НДР «Міжнародний рух капіталу в умовах зовнішньої збройної агресії проти України та повоєнної відбудови» (номер державної реєстрації №12-2024/15.01.01, 2024-2025 рр.), у межах якої автором здійснено науковий пошук, спрямований на розроблення теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій щодо зниження негативного впливу глобальних кіберзагроз на економічну безпеку та міжнародну конкурентоспроможність країн, а також НДР «Теоретичні та практичні аспекти модифікації системи міжнародних економічних відносин в умовах багатополярності розвитку світового господарства» (номер державної реєстрації №118-2022/15.01.01, 2022-2023 рр.), у рамках якої дисертантом обґрунтовано концептуальні положення щодо розвитку міжнародних економічних відносин у контексті забезпечення кібергігієни.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Мироненка Д.В. характеризується достатнім рівнем теоретичного та методичного опрацювання проблематики. Дослідження ґрунтується на аналізі вітчизняних і зарубіжних наукових джерел з питань економічної безпеки, міжнародної конкурентоспроможності, кіберстійкості та цифрової трансформації. Автор використовує історико-логічний та інституційний підходи для розкриття еволюції підходів до кібербезпеки, а також описово-аналітичний метод, контент-аналіз,

порівняльний аналіз та інструменти індексного моделювання для систематизації кіберзагроз і формування запропонованої аналітичної рамки.

Позитивно слід оцінити обґрунтування можливості використання панельних моделей із фіксованими ефектами, подійного аналізу, квазіекспериментального підходу difference-in-differences та структурного моделювання для подальшої перевірки зв'язків між кіберзагрозами, кіберстійкістю, довірою та міжнародною конкурентоспроможністю. Водночас зазначені інструменти переважно мають характер запропонованої методологічної конструкції, що визначає перспективний напрям подальшої емпіричної верифікації. У цілому сформульовані наукові положення та практичні рекомендації логічно пов'язані з проведеним теоретичним і аналітичним дослідженням, хоча окремі причинно-наслідкові висновки потребують більш повного статистичного підтвердження.

Позитивної оцінки заслуговує структура дисертаційної роботи, яка є логічною, послідовною та забезпечує комплексне розкриття теми дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Роботу виконано згідно вимог до оформлення наукових праць.

Ознайомлення зі змістом дисертації, анотації та науковими публікаціями Мирончeнка Д.В. дає підстави для визнання того, що теоретико-методичні положення, практичні висновки і рекомендації, сформульовані в роботі, є обґрунтованими.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

На основі детального вивчення поданої до захисту дисертації Мирончeнка Дмитра Володимировича, анотації дисертації та опублікованих за темою дослідження наукових праць, можна стверджувати, що дослідження містить сукупність наукових положень, висновків і рекомендацій, які відзначаються елементами наукової новизни і практичною цінністю.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає у спробі інтегрувати проблематику глобальних кіберзагроз, кіберстійкості, міжнародної конкурентоспроможності та економічної безпеки країн в єдину аналітичну рамку. Позитивним є виокремлення етико-довірчого компонента управління цифровими ризиками як чинника, що може опосередковувати зв'язок між кіберстійкістю та конкурентними позиціями країни на міжнародних ринках. Заслуговує на увагу також запропонований підхід до побудови інтегрального інструментарію CCSI, який поєднує характеристики

інтенсивності кіберінцидентів, цифрової експозиції, кіберстійкості та довіри до цифрового середовища.

Водночас наукову новизну доцільно оцінювати передусім як розвиток і систематизацію наявних теоретико-методичних підходів із їх адаптацією до завдань оцінювання впливу кіберзагроз на економіку та міжнародну конкурентоспроможність країн. Найбільш переконливими є положення, що стосуються концептуального поєднання кіберстійкості, інституційної спроможності та довіри в механізмі забезпечення економічної безпеки. Разом із тим окремі елементи запропонованої моделі, зокрема параметризація індексу, добір і вагове співвідношення показників, а також причинно-наслідкова роль етико-довірчого компонента, потребують подальшої емпіричної верифікації.

Таким чином, результати дисертаційної роботи Мироненка Д.В. мають ознаки наукової новизни, характеризуються теоретичною значущістю та практичною спрямованістю, що підтверджує достатній особистий внесок автора у розвиток теоретичних і прикладних засад забезпечення міжнародної конкурентоспроможності та економічної безпеки країн в умовах посилення глобальних кіберзагроз.

Структура і зміст дисертаційної роботи, мова та стиль викладення результатів

Структура і зміст дисертаційної роботи відповідають поставленим у дослідженні завданням згідно мети. Ступінь наукової обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації з погляду сучасних науково-теоретичних досліджень та питань практичної реалізації, в цілому є достатнім.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади міжнародної конкурентоспроможності та економічної безпеки країн» (с. 30–76) узагальнено підходи до розуміння економічної безпеки країн та простежено еволюцію відповідних концепцій — від ресурсно-протекціоністських трактувань до сучасних підходів, у межах яких важливого значення набувають цифрова інфраструктура, дані та довіра (підрозділ 1.1, с. 30–52). У підрозділі 1.2 (с. 52–61) розглянуто особливості забезпечення міжнародної конкурентоспроможності країн у контексті інноваційного розвитку, кластерних моделей і державної політики підтримки кластерів. У підрозділі 1.3 (с. 61–76) систематизовано підходи до визначення та типологізації глобальних кіберзагроз, а також окреслено зміст понять цифрового суверенітету й довіри у цифровому середовищі.

У другому розділі «Аналіз впливу сучасних глобальних кіберзагроз на міжнародну конкурентоспроможність та економічну безпеку країн» (с. 95–128) охарактеризовано сучасні підходи до інституційного забезпечення кібербезпеки та кіберстійкості, зокрема у контексті європейського регулювання, розвитку механізмів реагування на кіберінциденти та поширення підходів Resilience і Zero Trust (підрозділ 2.1, с. 95–101). У підрозділі 2.2 (с. 101–113) проаналізовано окремі аспекти сучасного стану економічної безпеки України. У підрозділі 2.3 (с. 113–128) визначено основні напрями кіберризиків для національних інтересів України та акцентовано увагу на вразливості енергетики, телекомунікацій, фінансового сектору, державних інформаційних систем і транспортно-логістичної інфраструктури.

У третьому розділі «Методологічні засади оцінювання рівня впливу глобальних кіберзагроз на міжнародну конкурентоспроможність та економічну безпеку країн» (с. 136–186) запропоновано концептуальну рамку інтегрального оцінювання впливу кіберзагроз CCSI та окреслено можливості застосування панельного аналізу, подійного аналізу, підходу difference-in-differences і структурного моделювання для подальшого емпіричного дослідження відповідних зв'язків (підрозділ 3.1, с. 136–149). У підрозділі 3.2 (с. 149–171) здійснено прикладну інтегральну оцінку впливу кіберзагроз на національні інтереси України на основі показника CCSI-UA та наведено результати, що відображають взаємозв'язок динаміки кіберстійкості з окремими фінансовими й макроекономічними індикаторами. У підрозділі 3.3 (с. 171–186) сформовано пропозиції щодо пріоритетних механізмів та інструментів державної політики, спрямованих на мінімізацію негативного впливу глобальних кіберзагроз на економіку України, зокрема у форматі дорожньої карти на 2025–2027 роки.

Дисертаційна робота викладена загалом у науковому стилі, з використанням сучасної термінології у сфері міжнародної економіки, економічної безпеки та кібербезпеки. Структура викладу є послідовною, а авторська аргументація в основному відповідає поставленим меті й завданням дослідження. Науковий апарат роботи сформовано відповідно до загальних вимог до дисертаційних досліджень.

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлено у наукових публікаціях здобувача, зокрема у трьох статтях у фахових виданнях України, одній праці у виданні, представленому в наукометричній базі Scopus,

а також у матеріалах науково-практичних конференцій. Результати дослідження апробовано шляхом їх оприлюднення та обговорення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних заходах. Особистий внесок здобувача у праці, виконані у співавторстві, визначено у списку публікацій за темою дисертації.

Публікації здобувача відповідають вимогам п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167. Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи відповідає вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Науково-практична значимість результатів дослідження

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у можливості використання запропонованого аналітичного інструментарію CCSI для оцінювання впливу кіберзагроз на міжнародну конкурентоспроможність та економічну безпеку країн, а також у застосуванні сформульованих рекомендацій для зниження негативних економічних наслідків кіберінцидентів і підвищення кіберстійкості цифрового середовища.

Окремі науково-практичні рекомендації автора щодо оцінювання кіберризиків у хмарних і SaaS-середовищах, забезпечення безперервності бізнес-процесів та зниження наслідків ransomware-інцидентів були використані у практичній діяльності міжнародної компанії Spin.AI (Каліфорнія, США), що підтверджується довідкою від 10.03.2026.

Положення щодо оцінювання впливу кіберзагроз на економічну стійкість суб’єктів господарювання та підходи до мінімізації ризиків у цифровому середовищі використано в діяльності ТОВ «Промислово-технологічний парк «Київщина»», що підтверджено довідкою № 04.04-26 від 27.04.2026.

Теоретичні та методичні положення дисертації також використано у навчальному процесі Державного університету «Київський авіаційний інститут» під час викладання дисциплін «Міжнародне конкурентне управління», «Міжнародний менеджмент і маркетинг», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства» та «Транснаціоналізація

світової економіки та менеджмент персоналу в міжнародних корпораціях», що підтверджується актом від 04.05.2026.

Відсутність порушення академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в цілому є достатнім.

Дискусійні положення та зауваження

Разом із позитивною оцінкою дисертаційної роботи слід висловити окремі зауваження та побажання і звернути увагу на положення дискусійного характеру:

1. Формулювання мети дисертаційної роботи потребує уточнення, оскільки є стилістично перевантаженим і містить недостатньо коректну конструкцію «нівелювання впливу глобальних кіберзагроз». Кіберзагрози як об’єктивний елемент сучасного цифрового середовища не можуть бути нівельовані повністю; предметом наукового обґрунтування можуть бути механізми зниження їх негативного впливу, підвищення кіберстійкості економік або мінімізації економічних наслідків кіберінцидентів. Крім того, мета поєднує кілька різнорідних завдань — удосконалення теоретико-методичних засад, розроблення інтегральної моделі оцінювання та обґрунтування практичних механізмів — без достатньо чіткого визначення їх логічної послідовності. Доцільно було б конкретизувати мету таким чином, щоб вона відображала насамперед науковий результат дослідження та чітко визначала прикладне спрямування запропонованих механізмів.

2. У підрозділі 1.1 ґрунтовно систематизовано еволюцію концепцій економічної безпеки країн. Водночас доцільним було б дещо розширити ілюстративний матеріал прикладами масштабних кіберінцидентів, які мали відчутні економічні або репутаційні наслідки для суб’єктів господарювання чи національних економік. Це дозволило б наочніше пов’язати теоретичні положення першого розділу з методичними та прикладними результатами третього розділу.

3. У підрозділі 3.1 при обґрунтуванні ваг субіндексів ETS і RESIL передбачено застосування AHP/Delphi-підходу та PCA. Водночас для підвищення відтворюваності запропонованого індексу доцільно було б детальніше подати процедуру формування експертної панелі, критерії добору

експертів, порядок узгодження вагових коефіцієнтів і результати аналізу чутливості інтегрального показника до зміни ваг.

4. У підрозділах 3.1–3.2 запропоновано інтегральну рамку CCSI та окреслено можливості використання панельного аналізу, event study, DiD і SEM для перевірки зв’язків між кіберзагрозами, кіберстійкістю, довірою та конкурентоспроможністю. Водночас прикладне застосування інструментарію зосереджено переважно на Україні у форматі CCSI-UA, тоді як міжкраїнове тестування моделі має переважно концептуальний характер. Розширення емпіричної бази за рахунок кількох країн із різними інституційними та цифровими профілями могло б посилити порівняльну цінність і зовнішню валідність запропонованого підходу.

5. У підрозділі 3.3 запропоновано систему механізмів державної політики та дорожню карту на 2025–2027 роки. Водночас для посилення прикладної цінності рекомендацій доцільно було б чіткіше визначити відповідальних суб’єктів реалізації, послідовність основних заходів, можливі джерела ресурсного забезпечення та індикатори моніторингу виконання. Зокрема, потребують конкретизації механізми координації заходів щодо впровадження вимог до безпеки постачальників, інцидент-репортингу, оцінювання впливу на захист даних та управління ризиками систем штучного інтелекту.

Наведені зауваження мають переважно рекомендаційний і дискусійний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях і практичній апробації запропонованих положень.

Загальний висновок

Дисертація Мирончeнка Дмитра Володимировича на тему «Вплив глобальних кіберзагроз на міжнародну конкурентоспроможність і економічну безпеку країн», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», є завершеною науковою працею, в якій розв'язано поставлені завдання та досягнуто мети дослідження. Одержані результати характеризуються науковою новизною, теоретичною значущістю та практичною цінністю. Порушень принципів академічної доброчесності у дисертації не виявлено.

Структура та зміст дисертації розкривають тему дослідження й відповідають спеціальності. За актуальністю, науковою новизною, обсягом та практичним значенням дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог

до оформлення дисертації» (зі змінами) та постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор Мироненко Дмитро Володимирович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Офіційний опонент:
професор кафедри маркетингу,
менеджменту та комерції
ВНЗ «Національна академія управління»,
доктор економічних наук, професор Юлія КОСТИНЕЦЬ

